

Шифр: Скарлетт О'Хара

Студентська наукова робота зі спеціальності

281 «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

на тему:

«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ»

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	6
1.1. Теоретичні основи соціально-економічного розвитку регіонів в мінливих умовах ринку.....	6
1.2. Міжнародний досвід оцінювання розвитку економіки в умовах невизначеності бізнес-середовища.....	8
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	11
2.1. Сучасні підходи до оцінювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць.....	11
2.2. Основні недоліки та проблеми впровадження сучасних методів аналізу розвитку територій.....	15
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	20
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що створення та забезпечення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку національної економіки – є найголовнішим завданням для органів державної влади та місцевого самоврядування. Водночас, економічний стан національної економіки свідчить про наявність значних прорахунків з боку провладних структур та нераціональне використання наявних ресурсів, наслідком чого стала втрата економічного потенціалу у ранній пострадянський період.

Удосконалення напрямів соціально-економічної політики зумовлює необхідність здійснення обґрунтованих та ефективних управлінських рішень в умовах обмеженості джерел фінансування, які б дозволили охопити найважливіші сфери економічної діяльності та раціонально перерозподілити наявні ресурси. Реалізація цих завдань потребує обґрунтування концептуальних підходів щодо оцінювання соціально-економічних процесів на основі розробки інструментарію вимірювання та оцінки соціально-економічного розвитку регіональної та національної економіки взагалі, оскільки зазначене є основою при обґрунтуванні стратегій та щорічних програм економічного, соціального та культурного розвитку.

Дослідженню питань оцінювання рівня соціально-економічного розвитку присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних учених: В. Гейця, В. Єліневського, Н. Коренєва, В. Лисюка, М. Макарова, С. Макаренко, Н. Соловйової, І. Шарапи, Л. Швайка, Т. Уманець та ін. Однак, при значній кількості теоретичних розробок і практичних рекомендацій щодо оцінювання соціально-економічного розвитку не всі аспекти цієї проблеми достатньо розроблені. Зокрема, це стосується питань розробки системи комплексних показників і методичного підходу до оцінювання соціально-економічного розвитку регіону як інструменту державного регулювання соціально-економічних процесів в Україні. Зазначене визначило актуальність теми дослідження, її завдання та зміст.

Метою роботи є розробка теоретично-методичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення методів оцінювання соціально-економічного розвитку вітчизняної національної та регіональної економіки з перспективою подальшого внесення змін та удосконаленням діючих нормативно-правових актів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких **завдань** як:

- дослідити теоретичні основи соціально-економічного розвитку регіонів в мінливих умовах ринку;
- проаналізувати міжнародний досвід оцінювання розвитку економіки в умовах невизначеності бізнес-середовища;
- проаналізувати сучасні підходи до оцінювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- виявити основні недоліки та проблеми впровадження сучасних методів аналізу розвитку територій;
- обґрунтувати доцільність запровадження економіко-математичних моделей для підвищення якості та результативності процесів оцінювання розвитку територій.

Об'єктом дослідження є процес соціально-економічного розвитку регіонів.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й практичні аспекти формування системи оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів.

В роботі застосовувалися загальні **методи** дослідження: метод логічного узагальнення та абстрагування (теоретичні узагальнення, формулювання висновків); експертний - для виявлення впливу якісних та кількісних показників на соціально-економічний розвиток Херсонської області; економіко-математичний – для дослідження впливу визначеної групи показників на індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження апробовані на III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і тенденції

розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (11–12 жовтня 2018 р., м. Херсон, С. 124–126), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (17–18 жовтня 2019 р., м. Херсон, С. 346–347) та в електронному науковому фаховому журналі «Східна Європа: економіка, бізнес та управління» (2019 рік, випуск 6 (23), С. 158–163).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані науково-практичні рекомендації використовуються Департаментом економічного та регіонального розвитку Херсонської обласної державної адміністрації при оцінюванні результатів діяльності районних державних адміністрацій та міськвиконкомів міст обласного значення. Зокрема, впроваджені рекомендації щодо визначення показників економічного і соціального розвитку області, які мають найвагоміший вплив на загальний результативний показник (обсяг валового регіонального продукту); рекомендації щодо визначення інтегрального показника, що враховує рівні коливання в середині досліджуваної групи, та дозволяє мінімізувати вірогідність похибки при визначенні місця відповідної адміністративно-територіальної одиниці у загальній сукупності.

Впровадження зазначених рекомендацій сприяло підвищенню результативності та ефективності оцінювання й прогнозування тенденцій розвитку районних державних адміністрацій та міськвиконкомів міст обласного значення при формуванні та впровадженні програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонської області на 2019 рік (довідка про впровадження від 17 жовтня 2019 року № 07-17-1182/0/19/311).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

1.1. Теоретичні основи соціально-економічного розвитку регіонів в мінливих умовах ринку

Розвиток – є важливою передумовою ефективності функціонування країни взагалі та регіонів, вітчизняних суб'єктів господарювання зокрема, суттєвою перевагою у конкурентній боротьбі і запорукою успіху, а ринкове середовище його функціонування є відображенням стану та динаміки економічних та соціальних процесів.

Реалії української економіки пріоритетним чинником ефективного функціонування економіки визначають взаємодію господарюючого суб'єкта з його соціальним середовищем.

Термін «соціально-економічний розвиток» відображає кореляційну залежність між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем країни і її господарюючих суб'єктів. Під даним терміном розуміють процес трансформації відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення. Соціально-економічний розвиток – складний суперечливий процес, у якому взаємодіють позитивні і негативні фактори, а періоди прогресу змінюються періодами регресу. Політичні і військові потрясіння, соціальні конфлікти, екологічні катастрофи можуть призупинити розвиток економіки будь-якої країни, відкинути її на кілька десятиліть назад, а іноді привести і до остаточної загибелі, як це було з древніми цивілізаціями [41].

Серед вітчизняних та закордонних вчених відомо багато поглядів до визначення особливостей соціально-економічного розвитку. Так, Воронкова А. Е. під соціально-економічним розвитком вбачає характеристику динамічного стану підприємства, обумовленого цілями його функціонування і розвитку, а також феномен життя суспільства, який визначає «систему

координат», в якому воно здійснює свою життєдіяльність. Долішній М. І. та Злупко С. І. [17] соціально-економічний розвиток тлумачать як здатність робітників підприємства пізнавати й створювати можливості, інтегруючи в просторі та часі процеси трансформації всіх видів ресурсів для виробництва матеріальних благ та послуг, єдність можливостей та процесів їх реалізації.

Макмілан Г. наголошує на тому, що це здатність системи підтримувати певні темпи руху та утримувати рівновагу при зовнішніх збуреннях [53].

Мельник В. Г. соціально-економічний розвиток трактує як сукупність усіх наявних у його межах ресурсів – матеріальних і духовних, природних і трудових, як уже залучених в процеси суспільного виробництва і соціального розвитку, так і тих ресурсів, які можуть бути реалізовані та використані для зміцнення соціально-політичної стабільності, підвищення рівня якості життя населення, зростання ефективності галузей національної економіки [46].

Качмарик Я. Д. стверджує що соціально-економічний розвиток являє собою цілісну сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних і економічних інститутів (суб'єктів) і відносин з приводу розподілу і споживання матеріальних і нематеріальних ресурсів, виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг. Соколов М. О даний термін характеризує здатністю забезпечувати довгострокове функціонування та досягнення стратегічних цілей на основі використання системи наявних ресурсів [68].

Отже, соціально-економічний розвиток регіону та підприємства зокрема, що функціонує на даній території, визначають як незворотну, спрямовану і закономірну зміну системи на підставі реалізації властивих їй механізмів самоорганізації. Розвиток системи означає її здатність до перетворення при збереженні відносно стійкості і протидії змінам. Рушійною основою розвитку є соціально-економічний потенціал, який розглядається як сукупність властивостей досліджуваного об'єкта, що являє собою динамічну систему, є результатом високоефективної, компетентної та успішної діяльності країни взагалі, регіону та підприємства зокрема, спрямованої на отримання соціального, економічного та екологічного ефектів [19].

Також при проведенні дослідження існуючих точок зору вчених-економістів щодо визначення соціально-економічного розвитку різних систем виявлено, що під соціально-економічним розвитком регіону, суб'єкта господарювання також можна розуміти необоротну, спрямовану, закономірну зміну економічного становища та соціальної інфраструктури господарюючого суб'єкта, в результаті якої регіон (організація) переходить до принципово нового якісного стану.

Соціально-економічний розвиток регіону залежить від економічного зростання, яке викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку та розвитку людського капіталу, корпоративної культури тощо.

Видові прояви соціально-економічного розвитку регіону (суб'єкта господарювання) відображено у додатку А.

Соціально-економічний розвиток є незворотнім процесом, який забезпечує спонтанні чи керовані переходи від одного неповторного стану, що забезпечується неможливістю повного відтворення різноманітності, якості, кількості та сили впливу факторів, які його визначили, до іншого через процеси змін.

1.2. Міжнародний досвід оцінювання розвитку економіки в умовах невизначеності бізнес-середовища

Вивчення зарубіжного досвіду свідчить, що розробка і прийняття стратегічних документів, які б визначали дієві заходи з реалізації принципу сталого розвитку, організації і координації діяльності у цьому напрямку, визнаються важливою складовою національної політики для розвинених країн.

Вперше про необхідність розробки індикаторів сталого розвитку було зазначено в розділі 40 програми дій "Порядок денний на XXI століття", прийнятій на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік). Комісією зі сталого розвитку за результатами програми роботи зі сталого розвитку в 1995 році було запропоновано методологію та

структуру показників стійкого розвитку в економічному, екологічному, соціальному та інституціональному розрізі для їх застосування на національному рівні для прийняття відповідних рішень [68].

Безперечним лідером у впровадженні задекларованих ініціатив ООН щодо цілей тисячоліття є Європейський Союз. З прийняттям Стратегії сталого розвитку Європейського Союзу, визначено загальний вектор на рівні політики і законодавства щодо формування моделі розвитку, за якою економічне зростання підтримує соціальний прогрес, соціальна політика знаходиться в основі економічних показників, а екологічна політика є економічно ефективною [67].

Вивченню зарубіжного досвіду щодо формування та розробки системи показників присвячені праці наступних вчених. Так, В. Данілов-Данільян та К. Лосев у науковій праці [58] висвітлюють новий підхід до формування показників стійкого розвитку за системою «навантаження – стан – реагування», запропонований Комісією зі сталого розвитку. Індикатори «навантаження» відображають діяльність людей, процеси та структури, які негативно впливають на стійкий розвиток (зростання чисельності населення, збільшення емісії парникових газів тощо). Індикатори «стан» фіксують наявні характеристики в певний момент часу. Ними можуть бути щільність населення, відсоток міського населення, запаси палива, води. До індикаторів «реагування» належать політичний вибір та інші заходи, спрямовані на покращення стану в контексті сталого розвитку. Такими індикаторами є витрати на заходи щодо покращення здоров'я населення, законодавство, удосконалення методів управління.

С. Бобилев та П. Макєенко розглядають можливість застосування системи показників для оцінювання стійкого розвитку з урахуванням пропозицій міжнародної Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) [19]. За такою пропозицією ОЕСР всі показники поділяються на три підгрупи. Перша підгрупа показників характеризує загальні екологічні показники відповідно до таких ключових питань щодо збереження навколишнього середовища, як: вода, атмосфера, поводження з відходами за системою

«навантаження – стан – реагування». Друга група показників відображає загальні показники, не пов'язані з конкретною екологічною проблемою або сектором економіки за такими тенденціями: макроекономічні тенденції та економічні реформи, фінансування природоохоронної діяльності, тенденції у галузі охорони здоров'я, галузеві тенденції. Третя група показників фіксує показники у галузі енергетики, промисловості та транспорту, що відображають: екологічно важливі галузеві тенденції (використання енергії на одиницю ВВП і душу населення); взаємодію з навколишнім середовищем, викиди парникових газів, інше забруднення атмосфери та ґрунту); політико-економічні аспекти (тарифи, податки, нормування, сертифікація).

Вченим А. Тішковим [28] проводяться дослідження щодо оцінок стійкого розвитку у системі глобальних «цілей тисячоліття» із урахуванням «індикаторів світового розвитку» Світового Банку в 2000 році. На їх основі автором пропонуються 31 ключовий індикатор стійкого розвитку, які об'єднані у шість груп: демографічні, здоров'є, соціальні, природно-ресурсні, економічні та екологічні.

Відповідно до матеріалів Українського інституту аналізу та менеджменту політики в сучасних умовах здійснюється постійний аналіз позицій України у наступних міжнародних рейтингах: рейтинг економічної свободи; рейтинг свободи преси; рейтинг легкості ведення бізнесу; рейтинг миру; рейтинг демократії; рейтинг сприйняття корупції; рейтинг людського розвитку; рейтинг процвітання; рейтинг глобальної конкурентоспроможності (додаток Б) [72].

Визначаючи конкурентоспроможність як набір інститутів, політичних заходів і чинників, що визначають рівень продуктивності країни, Всесвітній економічний форум розраховує рейтинг на основі комбінації загальнодоступних і власних спеціалізованих даних за 12 вимірами – складовими конкурентоспроможності, які спільно є всеосяжною оцінкою конкурентоспроможності економіки.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні підходи до оцінювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць

Діагностика економічного розвитку регіону є необхідною для державних органів влади з метою налагодження механізму управління, а саме: розробки і реалізації регіональної економічної політики державних органів влади, оцінювання рівня економічного розвитку різних регіонів країни, оцінювання діяльності керівників регіонів країни.

Одним з цікавих і досить простих методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів на основі інтегральних показників є метод ранжування бальної або рейтингової оцінки, що отримав широке поширення в зарубіжній і вітчизняній практиці аналітичних регіональних досліджень. Його незаперечною перевагою виступає забезпечення максимальної реалізації принципу комплексності проведеної оцінки. Даний метод надає найбільш просту і зрозумілу для користувачів схему взаємозв'язку інтегрального показника з базовими індикаторами, що має особливо велике значення для прийняття адекватних рішень, наприклад, у сфері державного регулювання регіональної економіки.

В Україні зазначений метод частково використовувався у відповідності з постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 (зі змінами та доповненнями) при проведенні оцінювання результатів діяльності Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [65].

Оцінювання проводилося за такими напрямками: економічний розвиток; інвестиційна, наукова та інноваційна діяльність; державні фінанси; підтримка бізнесу; споживчий ринок; населення та ринок праці; житлово-комунальне

господарство; освіта та охорона здоров'я; рівень злочинності; екологія. Кожний напрямок оцінювався за встановленим переліком показників. Загальна кількість показників - 81 найменування. Оцінювання проводилося щокварталу на підставі наявних даних офіційної статистики, інформації, поданої міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, НАК "Нафтогаз України", Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями у два етапи: перший - проведення аналізу динаміки показників оцінювання за відповідними напрямами в кожному регіоні без застосування міжрегіонального порівняння; другий – проведення рейтингового оцінювання (ранжування) регіонів за кожним напрямом та розрахунку загальної рейтингової оцінки в цілому за всіма напрямами для всіх регіонів. Узагальнений методичний підхід щодо визначення місця окремої адміністративно-територіальної одиниці у загальному рейтингу відображено у додатку В.

Незважаючи на поширеність методу рейтингових оцінок для оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, використовувати зазначений метод і далі не представляється можливим. На нашу думку, оцінка стану соціально-економічного розвитку повинна ґрунтуватися на секторному підході, який дозволить проаналізувати всі складові розвитку регіонів та отримати цілісну картину функціонування всіх складових соціально-економічного розвитку.

Також заслуговує уваги методика, яка була запропонована Фондом «Ефективне управління» у 2013 році при проведенні оцінювання конкурентоспроможності регіонів України (за підтримки Всесвітнього економічного форуму) [28].

Основою складеного Звіту є Індекс конкурентоспроможності регіонів України, що обраховується за методологією, яку використовує Всесвітній економічний форум (ВЕФ) для оцінки конкурентоспроможності країн світу. Зважаючи на той факт, що у 2012 році Всесвітній економічний форум уперше оцінив Україну як країну з економікою, орієнтованою на ефективність, а також враховуючи основні соціально-економічні проблеми країни і глобальні

тенденції її розвитку, детально були проаналізовані дві складові Індексу конкурентоспроможності - інституції та технологічна готовність.

При проведенні розрахунку Індексу глобальної конкурентоспроможності до уваги береться складність економічних процесів і пропонується виважене середнє значення великої кількості різних компонентів, кожен з яких відбиває один з аспектів конкурентоспроможності. Компоненти згруповані у 12 складових конкурентоспроможності: інституції, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, технологічна готовність, розмір ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації [28].

Усі вищевказані складові певною мірою мають значення для усіх економік, однак зрозуміло, що вони по-різному впливатимуть на них. Так, наприклад, метод, який був би оптимальним для підвищення конкурентоспроможності у Камбоджі, відрізняється від того, котрий буде найкращим для Франції. Це пов'язано із тим, що Камбоджа і Франція перебувають на різних етапах розвитку. Із розвитком економіки заробітні плати зростають, і задля підтримки високого рівня прибутків необхідно підвищувати продуктивність праці.

Разом з тим, порівнюючи результати досліджень, проведених Фондом «Ефективне управління» та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України спільно з Державною службою статистики України вбачаються суттєві різниці, особливо щодо п'ятирок лідерів та аутсайдерів (табл. 2.1).

Як бачимо із таблиці 2.1 Тернопільська область, що за підсумками 2012 року відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09 червня 2011 року № 650 займала 5 місце у загальному рейтингу, відповідно до методики Фонду «Ефективне управління» займала 23 місце. Так само, Херсонська область, яка відповідно до методики Фонду «Ефективне управління» займала 27 місце, відповідно до розрахунків Міністерства економічного розвитку і торгівлі України займала 20 місце.

**Результати проведених досліджень щодо визначення лідерів та аутсайдерів
серед регіонів країни***

Рейтинг відповідно до постанови КМУ від 09 червня 2011 року № 650	Регіон	Рейтинг відповідно до методики Фонду «Ефективне управління»	Регіон
За підсумками 2012 року			
Регіони-Лідери			
1 місце	м. Київ	1 місце	м. Київ
2 місце	Київська обл.	2 місце	Харківська обл.
3 місце	Черкаська обл.	3 місце	Дніпропетровська обл.
4 місце	Харківська обл.	4 місце	Донецька обл.
5 місце	Тернопільська обл.	5 місце	Київська обл.
Регіони-аутсайдери			
23 місце	Сумська обл.	23 місце	Тернопільська обл.
24 місце	Житомирська обл.	24 місце	Чернігівська обл.
25 місце	Чернігівська обл.	25 місце	Житомирська обл.
26 місце	Львівська обл.	26 місце	Кіровоградська обл.
27 місце	Закарпатська обл.	27 місце	Херсонська обл.

*Джерело: розраховано автором

Зазначене свідчить про відсутність єдиного підходу до оцінки соціально-економічного розвитку регіонів і, як наслідок, не дозволяє сформулювати чіткий план подальшого розвитку проблемних територій.

Враховуючи, що за останніми роками Індекс конкурентоспроможності України отримав визнання у колах експертів, представників влади та засобів масової інформації, методика проведення оцінювання рівнів

конкурентоспроможності регіонів, яка використовувалася Фондом «Ефективне управління» у 2011-2013 роках, потребує більш детального вивчення та, у разі отримання позитивного результату, її впровадження в майбутньому.

В сучасних умовах функціонування оцінювання соціально-економічного розвитку районів та міст обласного значення проводиться з використанням спрощених процедур. Так, на прикладі Херсонської області було встановлено, що моніторинг та аналіз результатів діяльності адміністративно-територіальних одиниць проводиться у відповідності з розпорядженням голови Херсонської обласної державної адміністрації від 20 січня 2017 року № 14 «Про моніторинг та оцінку результативності реалізації державної регіональної політики» [66]. Вказаним розпорядженням передбачено, що щоквартальний моніторинг повинен здійснюватися за 20 показниками (додаток Д), а річний – за 43 показниками (додаток Е), які охоплюють різні напрями розвитку територій і відображають стан економічного розвитку, інвестиційної, зовнішньоекономічної та фінансової діяльності, ринку праці, енергоефективності, раціонального природокористування та якість довкілля.

2.2. Основні недоліки та проблеми впровадження сучасних методів аналізу розвитку територій

Одна з найскладніших проблем системи управління - передбачити майбутнє і віднайти оптимальні та ефективні рішення в мінливих умовах ринку. Легко зрозуміти, що без повної та якісної інформації неможливо ухвалити правильне рішення, проте набагато важче керуватися цією інформацією на практиці. Як зібрати всю інформацію, що може виявитися корисною для ухвалення майбутніх рішень, якщо ще невідомий її точний характер, і при цьому не потонути в інформаційному „шумі” – одне з головних питань, вирішення якого вкрай необхідне в умовах сьогодення.

Стратегічні рішення, прийняті органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, прямо впливають на долю підприємств, їх розвиток і

життєздатність. В разі їх необґрунтованості, особливо в умовах фінансової та політичної кризи, підприємства можуть опинитися на межі банкрутства, або навіть збанкрутувати, внаслідок чого значна кількість людей може поповнити ряди безробітних та соціально незахищених. У кризових умовах першочергове значення повинно мати забезпечення людей роботою, щоб вони могли чесною працею заробити собі на пристойне життя. Так, наприклад, багатьох працівників Херсонської області не може задовольнити навіть розмір заробітної плати, який значно нижчий середньодержавного розміру, не кажучи про Європейський рівень. Проте, ціни на деякий асортимент продовольчих та непродовольчих товарів, виконаних робіт, наданих послуг вже знаходяться на рівні країн Західної Європи.

Навколишній світ постійно змінюється. Швидкість цих змін постійно зростає, їх наслідки все складніше і складніше прогнозувати і моделювати. Мистецтво моделювання саме й полягає в тому, щоб знати: що, де, коли та як можна і треба спрощувати. Особливого значення набувають моделі при вивченні закономірностей масових процесів, які недоступні прямому спостереженню і не піддаються експериментуванню. Передусім це стосується соціально-економічних явищ і процесів, закономірності яких формуються під впливом безлічі взаємопов'язаних факторів [42].

В умовах сьогодення актуальним науковим завданням є визначення оптимальної стратегії розвитку регіону шляхом забезпечення постійного моделювання соціально-економічних процесів, що дозволить визначити результативний показник, виявити найголовніші фактори впливу на нього та врахувати всю базу наявної корисної інформації.

За своєю природою соціально-економічні явища і процеси - стохастичні, імовірнісні; невизначеність - їх внутрішня властивість. Вивчення цих процесів, передбачення перспектив їх подальшого розвитку, прийняття оптимальних управлінських рішень мають спиратися на такі моделі, які й в умовах невизначеності забезпечують сталість і надійність висновків. Процес моделювання складається з таких кроків: вибір конкретної форми аналітичної

залежності між економічними показниками (специфікація моделі) на підставі відповідної економічної теорії; збирання та підготовка статистичної інформації; оцінювання параметрів моделей; перевірка адекватності моделі та достовірності її параметрів; застосування моделі для аналізу та прогнозування розвитку економічних процесів з метою подальшого управління ними.

Створювана модель повинна встановлювати відповідність між сукупністю фактів і гіпотезами, імітувати механізм формування закономірностей. Основна вимога, що ставиться до моделі, - подібність, адекватність її реальному процесу.

Застосування різноманітних економіко-математичних моделей на різних рівнях економічної діяльності дасть змогу розв'язати економічні проблеми різного рівня складності. Моделі можуть використовуватися для аналізу економічних і соціально-економічних показників, що характеризують відповідну економічну систему, для прогнозування їх подальшого змінювання або для імітації можливих сценаріїв соціально-економічного розвитку досліджуваної системи за умови, що деякі показники можна змінювати цілеспрямовано [43].

Під час проведення дослідження доцільності й обґрунтованості використання методичного підходу, передбаченого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 (зі змінами та доповненнями), для проведення оцінювання результатів діяльності адміністративно-територіальних одиниць було встановлено наступне: запропонована методика оцінювання передбачає, що на підставі визначеного коефіцієнту по кожному показнику визначається середнє значення по даному напрямку. Загальне же місце регіону знаходиться як середньоарифметичне значення по кожному напрямку. Проте, кількість показників та питома вага кожного напрямку в загальній системі оцінювання є не однаковою. Як наслідок, напрямком, де використовується лише два показники для оцінювання («Рівень злочинності») має однакову питому вагу у порівнянні з напрямком, де використовується чотирнадцять показників («Економічний розвиток»), що не дозволяє провести

аргументоване оцінювання і визначити реальний стан справ в регіонах, де проводиться відповідне дослідження [65].

Також викликає сумнів доцільність використання деяких показників, що характеризують відносні темпи зростання (зменшення). Наприклад, темп зростання обсягів капітальних інвестицій у січні-березні 2014 року по Харківській області склав 105,2%, рейтингове місце – 8 серед 25 регіонів. Поряд з цим обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одиницю населення склав лише 516 грн., або 16 рейтингове місце. По м. Києву спостерігається інша тенденція - темп зростання обсягів капітальних інвестицій у січні-березні 2014 року – 100,9% (9 місце), обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одиницю населення – 4203,6 грн. (1 місце). Якщо ж провести оперативні розрахунки суми приросту обсягів капітальних інвестицій за умови можливості використання вищезазначених темпів зростання, то приріст по Харківській області складає 25,5 грн., по м. Києву – 37,5 грн. Як бачимо, сума приросту в натуральних одиницях виміру по м. Києву має більше значення, ніж по Харківській області, що суперечить фактичним результатам оцінювання.

Спостерігається тенденція, що при оцінці результатів діяльності регіонів за звітний період використовуються матеріали попередніх періодів чи оперативні дані, які суттєво викривляють результати оцінки сучасного стану справ у даній місцевості.

Щодо використання методичного підходу, передбаченого розпорядженням голови Херсонської обласної державної адміністрації від 20 січня 2017 року № 14 «Про моніторинг та оцінку результативності реалізації державної регіональної політики», то, враховуючи специфіку статистичної звітності та виробничих процесів, оцінка рівня соціально-економічного розвитку районів та міст обласного значення Херсонської області за підсумками 2017 року фактично була проведена за 37 показниками замість передбачених 43 показників. Ситуація із проведенням щоквартального оцінювання має ще більший формальний характер – оцінювання за підсумками

І півріччя 2019 року проводилося лише за 12 показниками (замість 20 передбачених). І це не враховуючи той факт, що за деякими показниками оцінювання проводиться у різному часовому інтервалі з використанням показників попередніх звітних періодів.

В ході проведеного дослідження було встановлено, що без якісної інформації неможливо ухвалити правильне рішення, проте набагато важче керуватися цією інформацією на практиці. При визначенні оптимальної стратегії розвитку необхідною умовою є розробка відповідних ефективних методів та інструментів управління суб'єктами господарювання всіх форм власності та регіоном взагалі. Одним з найважливіших таких інструментів є моделювання соціально-економічних процесів. Процес моделювання повинен враховувати не тільки стійкі тенденції основних параметрів функціонування господарського комплексу регіону або його навколишнього середовища, але й також брати до уваги обставини, які не можуть знайти відображення в формальних математичних моделях.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Під час розробки системи оцінювання рівня соціального й економічного розвитку треба враховувати те, що кожна адміністративно-територіальна одиниця має багатогалузеве господарство і вирішує не тільки складні, а часом і суперечливі завдання економічного, технічного, соціального, економічного, інноваційного, інвестиційного, науково-технічного та інших напрямів розвитку. Останні взаємодіють, взаємозумовлюються та взаємозалежать між собою, тому до системи оцінювання доцільно включати головні та найбільш вагомі на період оцінювання напрями. Під час вибору показників для включення в систему оцінювання слід пам'ятати, що серед найважливіших характеристик є рівень оновлення технологій соціально-економічних процесів і створення нових чи допоміжних можливостей розвитку, у тому числі тих, що мотивують здатність до забезпечення саморозвитку, швидкості адаптації до змін, до переходу в якісно новий стан і на більш високий рівень використання і відтворення своїх ресурсів, підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, створення добробуту і більш високого задоволення потреб для кожного мешканця відповідної території шляхом забезпечення рівноваги і повного використання виробничого потенціалу. Тому і оцінювання рівня розвитку адміністративно-територіальних одиниць має базуватись на системному аналізі й охоплювати всі або основні складові розвитку, а саме: виробничу сферу, її соціальні наслідки і розвиток усіх галузей національної економіки і напрямів діяльності.

З урахуванням великої кількості різноманітних видів життєдіяльності, на нашу думку, до складу оцінюваних напрямів рівня розвитку слід включати такі: економічне зростання, соціальний розвиток, інноваційно-інвестиційний, рівень екологічної безпеки, соціально-духовний розвиток, рівень ділової активності

місцевих органів влади і здійснення ними відтворювальної функції. Сукупність кількісних і якісних показників, які доцільно використовувати в системі оцінювання як окремих напрямів, так і розвитку регіону в цілому, також можна поділити на окремі групи. Наприклад, комплексні, структурні, локальні тощо, які дозволять усебічно виявити рівень досконалості внутрішніх процесів і закономірностей розвитку. Їх пізнання надасть змогу перейти до наступного етапу управління розвитком, коли різні зміни в економічній, соціальній та інших підсистемах розвитку регіонів будуть відбуватися не зненацька, а передбачувано, більш регульовано, керовано і зміцнюватимуть відповідні функції органів місцевого самоврядування та державної виконавчої влади.

Також потрібно враховувати, що наявність широкого кола показників при проведенні оцінювання може призвести до зменшення питомої ваги найбільш впливових факторів, збільшити вірогідність похибки при оцінюванні та прогнозуванні, і направити центральні й місцеві органи влади на впровадження комплексу заходів по покращенню значень несуттєвих для регіонів показників.

Враховуючи зазначене, для проведення достовірної оцінки соціально-економічного розвитку, необхідно визначити вплив кожного із запропонованих показників на загальний результативний показник, за яким умовно можна виявити стан справ в країні взагалі та в окремому регіоні зокрема. Для цього пропонуємо використовувати формулу для обчислення коефіцієнтів парної кореляції, а саме:

$$r_{yx_j} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i * X_{j,i} - \left(\sum_{i=1}^n Y_i * \frac{\sum_{i=1}^n X_{j,i}}{n} \right)}{\sqrt{\left[\sum_{i=1}^n Y_i^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^n Y_i \right)^2}{n} \right] * \left[\sum_{i=1}^n X_{j,i}^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^n X_{j,i} \right)^2}{n} \right]}}, \quad (3.1)$$

де r_{yx} – коефіцієнт парної кореляції;

j – порядковий номер фактору;

i – порядковий номер періоду, що аналізується;

n – кількість періодів, що аналізуються;

$X_{j,i} > 0, Y_i > 0$.

Результативним показником, який найкраще характеризує рівень економічного та соціального розвитку країни будемо вважати валовий внутрішній продукт в розрахунку на одну особу. На місцевому ж рівні пропонується використовувати показник валовий регіональний продукт в розрахунку на одну особу, який характеризує рівень розвитку економіки окремого регіону.

При залученні на громадських засадах до експертної комісії провідних фахівців освітньої галузі, місцевих органів виконавчої влади, бюджетоформуючих підприємств та організацій м. Херсона й Херсонської області, було визначено та запропоновано при оцінюванні рівня соціально-економічного розвитку регіону використовувати наступні показники: реальний наявний дохід населення, у % до відповідного періоду попереднього року (X_1); індекс капітальних інвестицій, у % до відповідного періоду попереднього року (X_2); темп росту прямих іноземних інвестицій в економіці області, у % до попереднього року (X_3); індекс промислової продукції, у % до попереднього року (X_4); індекс сільськогосподарської продукції, у % до попереднього року (X_5); питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями (X_6); економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб (X_7) (додаток Ж). Використовуючи формулу 3.1 для обчислення коефіцієнтів парної кореляції та проведені розрахунки у додатку 3, було встановлено наступний зв'язок між результативним показником (Y) та вказаними чинниками:

– $r_{yx1} = 0,4547$ – у відповідності зі шкалою оцінювання зв'язку змінних, зв'язок між Y та X_1 вважається середнім;

– $r_{yx2} = 0,6258$ – зв'язок між Y та X_2 вважається вище середнього;

– $r_{yx3} = 0,4314$ – зв'язок між Y та X_3 вважається середнім;

– $r_{yx4} = 0,0843$ – зв'язок між Y та X_4 майже відсутній;

– $r_{yx5} = 0,7397$ – зв'язок між Y та X_5 вважається вище середнього;

– $r_{yx6} = -0,1377$ – зв'язок між Y та X_6 майже відсутній;

– $r_{yx7} = 0,2557$ – зв'язок між Y та X_7 вважається нижчим за середній.

Наявні протиріччя щодо отриманих результатів, особливо в частині визначення ступеня зв'язку між результативним показником (Y) та індексом промислової продукції (X_4), пов'язані із постійними змінами методик аналізу, що проводилися в державних статистичних органах. Так, в 2007 році було виокремлено із бази розрахунків результати промислової діяльності одного з найпотужніших підприємств регіону, бюджетоформуючого підприємства м. Херсон – «Херсонський нафтопереробний завод». Як підсумок, замість зниження обсягів промислової продукції за підсумками 2007 року було отримано приріст в обсязі 9,4%.

Також однією із умов доцільності використання зазначеної групи чинників у подальших дослідженнях є здійснення перевірки наявності мультиколінеарності відповідно до формули 3.2

$$r_{x_j x_k} = \frac{\sum_{i=1}^n X_{j,i} * X_{k,i} - \left(\sum_{i=1}^n X_{j,i} * \frac{\sum_{i=1}^n X_{k,i}}{n} \right)}{\sqrt{\left[\sum_{i=1}^n X_{j,i}^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^n X_{j,i} \right)^2}{n} \right] * \left[\sum_{i=1}^n X_{k,i}^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^n X_{k,i} \right)^2}{n} \right]}}, \quad (3.2)$$

де j, k – порядкові номери факторів.

Використовуючи формулу для перевірки наявності мультиколінеарності між чинниками було виявлено суттєвий зв'язок лише між показником X_1 (реальний наявний дохід населення, у % до відповідного періоду попереднього року) та X_3 (темп росту прямих іноземних інвестицій в економіці області, % до попереднього року) ($r_{x_1 x_3} = 0,755$). Зазначене пов'язано з тим, що в умовах девальвації національної валюти нарахування мінімально допустимої заробітної плати в іноземній валюті дозволяло населенню регіону отримувати більш-менш гідну оплату праці у порівнянні із середнім її розміром на вітчизняних суб'єктах господарювання.

Майже не спостерігається наявність взаємозв'язку між індексами промислової продукції та сільськогосподарської продукції.

Зазначене може свідчити про низький рівень достовірності наявних статистичних показників, що, в свою чергу, не дозволяє іноземним інвесторам визначити реальний стан економічного розвитку певного регіону та доцільність капіталовкладення у запропоновані проекти з переробки сільськогосподарської продукції.

Також вказана обставина може свідчити про використання аграрного потенціалу Херсонської області та України взагалі лише як сировинного придатку для виробничих процесів у економічно розвинутих регіонах країн-сусідів. Так, найбільшу питому вагу у структурі експорту товарів області за підсумками 2017 року займають продукти рослинного походження (36,7%), яких упродовж звітного року було експортовано на суму понад 106 млн дол. США, приріст у порівнянні з 2016 роком склав 9,6%.

Серед найбільш впливових фінансових показників, що відображають фінансову спроможність місцевої громади (регіону) запропоновано розглядати: податок на прибуток підприємств (X_8), податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (X_9), податок на доходи фізичних осіб (X_{10}), Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва (X_{11}). Використовуючи інформацію, надану Головним управлінням ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі за 2010-2017 роки (табл. 3.1) та проміжні розрахунки, відображені у додатку I, було встановлено наступний зв'язок між результативним показником – індексом фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року) (Y), та вищевказаними чинниками:

– $r_{yx8} = 0,4735$ – зв'язок між Y та X_8 вважається середнім;

– $r_{yx9} = 0,0383$ – зв'язок між Y та X_9 майже відсутній;

– $r_{yx10} = -0,0887$ – зв'язок між Y та X_{10} майже відсутній;

– $r_{yx11} = -0,0564$ – зв'язок між Y та X_{11} майже відсутній.

Необхідні матеріали для подальшого оброблення та визначення впливу фінансових показників на розвиток Херсонської області*

Роки	Податок на прибуток підприємств (X ₈)	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (X ₉)	Податок на доходи фізичних осіб (X ₁₀)	Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва (X ₁₁)
2010	176365,6	308100,7	744482,2	38238,5
2011	210175,8	390981,8	848783,1	44394,1
2012	203604,1	469739,4	952550,5	97806,6
2013	195706,5	428669,2	988791,2	130169,3
2014	152179,9	350664,4	1051349,9	143983,0
2015	121582,7	501293,0	1319189,3	170690,5
2016	215510,7	1043734,4	1997660,8	432031,2
2017	269492,7	1449723,4	2938097,8	589763,3

*Джерело: побудовано автором на підставі [14]

Наявні протиріччя щодо отриманих результатів, особливо в частині визначення ступеню зв'язку між результативним показником (Y) та податком на доходи фізичних осіб (X₁₀) й Єдиним податком для суб'єктів малого підприємництва (X₁₁) пов'язані передусім із впровадженими змінами в частині зміни обсягу мінімальної заробітної плати та співвідношення між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом. Як наслідок, для фізичних осіб-підприємців, які використовували спрощену систему оподаткування та були віднесені до другої групи платників єдиного податку, обсяг єдиного податку збільшився удвічі без відповідного зростання обсягів виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Аналогічна ситуація простежувалася й щодо надходжень податку на доходи фізичних осіб – внаслідок зростання удвічі мінімальної заробітної

плати, при повноцінному відпрацюванні робочого місяця та незмінній продуктивності праці, відбулося суттєве зростання обсягу перерахувань податку на доходи фізичних осіб, що не було підкріплено результатами господарської діяльності суб'єкта господарювання. Також, знизилася питома вага працівників, які могли б скористатися податковою соціальною пільгою при сплаті податку на доходи фізичних.

Також було виявлено високий рівень зв'язку між середньомісячною заробітною платою населення Херсонської області та обсягами сплати податку на доходи фізичних осіб ($r = 0,9949$) й Єдиним податком для суб'єктів малого підприємництва ($r = 0,9825$). Зазначене підтверджує скорочення кількості працівників, що використовували податкову соціальну пільгу при сплаті податку на доходи фізичних осіб, та можливе погіршення рівня захисту соціально-незахищеної верстви населення.

Результати проведеного дослідження свідчать, що між усіма запропонованими факторами та загальним результативним показником, за яким можливе проведення оцінювання рівня соціально-економічного розвитку регіону, майже не простежується суттєвого зв'язку. Натомість, виявлено наявність суттєвих протиріч щодо отриманих результатів, що безпосередньо пов'язано із постійними змінами методик досліджень та аналізу, що відбувалися в державних статистичних органах.

Також було встановлено, що сучасна методика оцінювання результативності реалізації державної регіональної політики, у відповідності до розпорядження голови Херсонської обласної державної адміністрації від 20 січня 2017 року № 14 «Про моніторинг та оцінку результативності реалізації державної регіональної політики» [66], передбачає проведення оцінювання виключно із врахуванням місця відповідної адміністративно-територіальної одиниці за кожним окремим показником у загальній сукупності. Проте, зазначене не дозволяє врахувати рівні коливання у середині відповідної групи, що суттєво може вплинути на якість й достовірність проведеного оцінювання.

У додатку К відобразимо результати розрахунку комплексного коефіцієнту оцінювання результатів діяльності районних державних адміністрацій Херсонської області за I півріччя 2019 року із використанням методики, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» (зі змінами та доповненнями) (без врахування показників, інформація щодо яких є конфіденційною).

У таблиці 3.2 наведено результати комплексного оцінювання результатів діяльності районних державних адміністрацій Херсонської області за I півріччя 2019 року із використанням методик, передбачених розпорядженням голови Херсонської обласної державної адміністрації від 20 січня 2017 року № 14, та постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 (без врахування показників, інформація щодо яких є конфіденційною).

Таблиця 3.2

**Комплексне оцінювання результатів діяльності районних державних адміністрацій Херсонської області за I півріччя 2019 року
(за 9 показниками)***

Адміністративно-територіальна одиниця	Місце за методикою, передбаченою розпорядженням № 14	Місце за методикою, передбаченою постановою № 650	Відхилення
1	2	3	4 = 3 - 2
Бериславський	17	16	-1
Білозерський	11	10	-1
Великолепетиський	5	5	0
Великоолександрівський	15	7	-8

Продовження табл. 3.2

Адміністративно-територіальна одиниця	Місце за методикою, передбаченою розпорядженням № 14	Місце за методикою, передбаченою постановою № 650	Відхилення
1	2	3	4 = 3 - 2
Верхньорогачицький	18	18	0
Високопільський	7	9	2
Генічеський	4	3	-1
Голопристанський	9	17	8
Горностаївський	8	15	7
Іванівський	2	2	0
Каланчацький	1	1	0
Каховський	3	4	1
Нижньосірогозький	5	6	1
Нововоронцовський	16	14	-2
Новотроїцький	9	13	4
Скадовський	14	12	-2
Олешківський	13	11	-2
Чаплинський	12	8	-4

*Джерело: розраховано автором

Як бачимо із таблиці 3.3 майже за всіма адміністративно-територіальними одиницями Херсонської області відбувається зміна місця в рейтингу в залежності від обраної методики. Не зазнали змін лише райони-лідери – Каланчацький (I місце), Іванівський (II місце) та Великолепетиський (V місце), та район-аутсайдер – Верхньорогачицький (18 місце).

Зазначене свідчить про відсутність єдиного підходу до оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів що, як наслідок, не дозволяє сформулювати чіткий план подальшого розвитку проблемних територій.

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведені в роботі, говорять про важливість та необхідність удосконалення методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів, та дозволяють зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що під соціально-економічним розвитком регіону можна розуміти необоротну, спрямовану, закономірну зміну економічного становища та соціальної інфраструктури господарюючого суб'єкта, в результаті якої регіон (організація) переходить до принципово нового якісного стану.

2. Вивчення зарубіжного досвіду свідчить, що успішне запровадження політики стійкого розвитку можливо здійснити через правовий та інституціональний супровід цього процесу. Значна увага повинна приділятися розробці показників стійкого розвитку для формування надійної основи для прийняття рішень на всіх рівнях і сприяння комплексному розвитку системи з одночасним урахуванням впливу на довкілля. Встановлено, що у сучасних умовах здійснюється постійний аналіз позицій України у наступних міжнародних рейтингах: «Рейтинг економічної свободи», «Рейтинг свободи преси», «Рейтинг легкості ведення бізнесу», «Рейтинг миру», «Рейтинг демократії», «Рейтинг сприйняття корупції», «Рейтинг людського розвитку», «Рейтинг процвітання», «Рейтинг глобальної конкурентоспроможності».

3. Виявлено, що на сьогодні науковцями розроблено низку методик оцінювання рівня розвитку регіонів, які вирізняються критеріями оцінювання, набором показників тощо. Встановлено, що одним з цікавих і досить простих методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів на основі інтегральних показників є метод ранжування бальної або рейтингової оцінки, що отримав широке поширення в зарубіжній і вітчизняній практиці аналітичних регіональних досліджень. Його незаперечною перевагою виступає забезпечення максимальної реалізації принципу комплексності оцінки.

4. Доведено, що наявність широкого кола показників при проведенні оцінювання може призвести до зменшення питомої ваги найбільш впливових

факторів, збільшити вірогідність похибки при оцінці та прогнозуванні, і направити центральні та місцеві органи влади на впровадження комплексу заходів щодо покращення значень несуттєвих для регіонів показників.

5. При залучені до експертної комісії провідних фахівців освітньої галузі, місцевих органів виконавчої влади, бюджетоформуючих підприємств та організацій м. Херсона й Херсонської області, було визначено та запропоновано при оцінюванні рівня соціально-економічного розвитку регіону використовувати наступні показники: реальний наявний дохід населення; індекс капітальних інвестицій; темп росту прямих іноземних інвестицій в економіці області; індекс промислової продукції; індекс сільськогосподарської продукції; питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями; економічно активне населення у віці 15-70 років. Серед найбільш впливових фінансових показників, що відображають фінансову спроможність місцевої громади (регіону) запропоновано розглядати: податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів, податок на доходи фізичних осіб, Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва. Результати проведеного дослідження свідчать, що між усіма запропонованими факторами та загальним результативним показником, за яким можливе проведення оцінювання рівня соціально-економічного розвитку регіону, майже не простежується суттєвого зв'язку. Натомість, виявлено наявність суттєвих протиріч щодо отриманих результатів, що безпосередньо пов'язано із постійними змінами методик досліджень та аналізу, що відбувалися в державних статистичних органах.

Доведено, що успіх діяльності місцевих органів державного управління значною мірою залежить від того, наскільки достовірно вони знають або передбачають розвиток регіональної економіки в умовах перманентних змін у навколишньому бізнес-середовищі. В сучасних умовах функціонування розроблення методичного підходу щодо оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів є необхідною умовою для розвитку проблемних територій та забезпечення сталого розвитку регіональної та національної економіки взагалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. / за ред. І. Г. Ткачук. Івано-Франківськ, 2010. Вип. 6, т. 1. 289 с.
2. Амоша О. І. Пріоритети та основні напрями соціальної орієнтації економіки України / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова // Вісник Донецький інститут туристичного бізнесу, 2004. № 8. С. 157–164.
3. Амоша О. І. Проблеми та шляхи забезпечення соціальної орієнтації економіки України / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова // Журнал європейської економіки. 2005. Т.4 (№2). С. 184–196.
4. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: Монографія / Л. Л. Антонюк. К.: КНЕУ, 2004. 215 с.
5. Балабанов Г. В. Територіальний соціально-економічний моніторинг в Україні / Г. В. Балабанов, В. В. Вишневський. К.: Нора-друк, 2001. 58 с.
6. Благодетелева-Вовк С. Економіко-математичне моделювання та прогнозування зміни станів цивілізаційного утворення «Людина-спільність-суспільство» / С. Благодетелева-Вовк // Журнал Європейської економіки. 2010, Т. 9, № 3. С. 308–320.
7. Благун І. С. Моделювання сталого розвитку регіону: монографія / І. С. Благун, Л. І. Сисак, О. О. Солтисік. Івано-Франківськ, 2006. 166 с.
8. Брітченко І. Г. Вплив малого бізнесу на регіональний розвиток / І. Г. Брітченко // Науковий вісник ПУСК України 2010. №4 (43) Ч.3. С. 15-18.
9. Булеев И.П. Трансформация общества и экономика: опыт и перспективы: монография / И.П. Булеев / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. Донецк, 2006. 336 с.
10. Геєць В. М. Трансформація моделі економіки України: ідеологія, протиріччя, перспективи / В. М. Геєць, Б. Є. Кваснюк, М. І. Зверяков. - К.: Логос, 1999. - 497 с.
11. Глобальное устойчивое развитие: Монография / О. Г. Белорус, Ю. М. Мацейко - К.: КНЕУ, - 2006. - 484 с.

12. Гришкін В.О. Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи: моногр. / В.О. Гришкін. - Дніпропетровськ: Пороги, 2005. - 498 с.
13. Дані Фінансового форуму [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://forum.finance.ua/viewtopic.php?t=60231>. - Назва з титулу екрана.
14. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник / Швайка Л. А. - К.: Знання, 2006.- 435 с.
16. Дієва Н. Концепція соціальної держави в реаліях і перспективах запровадження в Україні / Н. Дієва // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. - Вип. 115. - С. 3-14.
17. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ - ХХІ століть: нові пріоритети: моногр. / М.І. Долішній. - К.: Наук. Думка, 2006. - 510 с.
18. Економетричні методи аналізу конкурентоспроможності країн / Л. Антонюк, В. Вацик // Економка України. - 2004. - № 6. - С. 46.
19. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Ін - т екон. Прогнозув. : Фенікс, 2003. – 1008 с.
20. Єліневський В. Ю. Механізми управління функціонуванням і розвитком територіальних соціально-економічних систем. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 1259–1262.
21. Єліневський В. Ю. Теоретичні засади розвитку соціально-економічного потенціалу регіону. Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. «Економіка і менеджмент». 2016. № 1 (67). С. 140–145.
22. Желюк Т. Л. Макроекономічна оцінка передумов для виходу України із кризи і забезпечення успішного довгострокового розвитку / Т. Л. Желюк // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму : [в 2-х т.]. – 2010. – № 1 (3). – Т. 2. – С. 98–106

23. Желюк Т. Л. Модернізація системи управління довгостроковим розвитком національної економіки / Т. Л. Желюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3(105). – С. 55–61

24. Желюк Т. Л. Прагматика використання прогнозування в системі структурного збалансування національної економіки / Т. Л. Желюк // Інноваційна економіка. – 2012. – № 12 (38). – С. 3-9.

25. Желюк Т. Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти : моногр. / Т. Л. Желюк. – Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 512 с.

26. Завгородня Т. П. Особливості прогнозування соціально-економічного розвитку регіону на сучасному етапі / Т. П. Завгородня, П. М. Григорук, Д. І. Олійник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6, Т.2. – С. 45 – 47.

27. Зварич І.Т. Економічне зростання регіону: моделі та методи аналізу і прогнозування: монографія / І.Т. Зварич. – Івано-Франківськ, 2006. – 183 с.

28. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012 рік / Фонд «Ефективне управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму. - 2013. - 208 с.

29. Звонарьова О. І. Проблеми реалізації державних цільових програм / Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: III Міжнародна науково-практична конференція (11-12 жовтня 2018 р.). Херсон: ХДУ, 2018. С. 124-126.

30. Звонарьова О. І. Особливості моделювання та оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів / Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: IV Міжнародна науково-практична конференція (17-18 жовтня 2019 р.). Херсон: ХДУ, 2019 (прийнято до друку)

31. Звонарьова О. І. Удосконалення методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів / С. М. Макаренко, О. І. Звонарьова, Н. М.

Олійник // Електронне наукове фахове видання «Східна Європа: економіка, бізнес та управління». - Випуску № 6 (23). – 2019. С. 158-163.

32.Ключевська М. В. Роль держави в регулюванні соціального розвитку України [Електронний ресурс] / М. В. Ключевська ; Буковинська державна фінансова академія. – Режим доступу: <http://intkonf.org/klyuchevska-m-v-rol-derzhavi-v-regulyuvanni-sotsialnogo-rozvitku-ukrayini>. – Назва з титулу екрана.

33.Коренева Н. А. Методичні підходи до побудови комплексної інтегральної оцінки інвестиційної привабливості на регіональному рівні. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 2 (68). С. 106–111.

34.Кузык Б. Н. Прогнозирование и стратегическое планирование социально-экономического развития / Б. Н. Кузык, В. И. Кушлин, Ю. В. Яковец. – М. : Экономика, 2006. – 427 с.

35.Кулявець В. О. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник / В. О. Кулявець. – К. : Кондор, 2009. – 194 с.

36.Лисюк В. М. Обґрунтування оптимальної моделі прогнозування соціально-економічного розвитку регіону / В. М. Лисюк, І. В. Шарапа, С. М. Макаренко, Н. М. Олійник // Таврійський науковий вісник. Вип. № 82 - Херсон, 2012. - С. 249-254.

37.Лозова О. В. Моделювання як один із основних методів прогнозування соціального розвитку / О. В. Лозова // Інформатика та системні науки – 2011 : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 17 – 19 берез. 2011 р. / за ред. О. О. Ємця – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – С. 194 – 196.

38.Лозова О. В. Основні тенденції соціального розвитку України / О. В. Лозова // Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 24 груд. 2010 р. / відп. ред. В. В. Трофимова. – Сімферополь : Кримський інститут бізнесу, 2010. – Т. II. – С. 76 – 78.

39.Лозова О. В. Прогнозування соціально-економічного розвитку як інструмент державного регулювання соціальних процесів в Україні / О. В.

Лозова // Вісник ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського. Серія Економічна. – 2012. – № 4 (56). – С. 58-36 .

40.Лозова О. В. Прогнозування та оцінювання соціальних процесів в умовах ринкової економіки / О. В. Лозова // Сучасні проблеми економіки та менеджменту : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 625 – 627.

41.Лозова О.В. Оцінювання соціальних процесів як інструмент державного регулювання національної економіки / О.В. Лозова, С.С. Ніколенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». - 2012. - № 6 (51), ч. II. - С. 88-93.

42.Макаренко С. М. Визначення оптимальної стратегії розвитку регіону шляхом забезпечення постійного моделювання соціально-економічних процесів / С. М. Макаренко, Н. М. Олійник // Проблеми формування нової економіки ХХІ століття: III міжнар. науково-практична конф. - Том 3, 23-24 грудня 2010 р.: тези допов. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 51-54.

43.Макаренко С. М. Сучасні підходи до оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів / С. М. Макаренко, Н. М. Олійник // Проблеми формування нової економіки ХХІ століття: VI міжнар. науково-практична конф. - Том 2, 19-20 грудня 2013 р.: тези допов. – Рівне, 2013. – С. 13-16.

44.Макаров М. О. Формування та розвиток регіональної інноваційної політики: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород, 2010. 20 с.

45.Манів З. О. Регіональна економіка / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : Вид-во "Магнолія", 2007. – 561 с.

46.Мельник А.Ф. Національна економіка: навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна. К.: Знання, 2011. - 463 с.

47.Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс] : від 16 груд. 1966 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042. – Назва з титулу екрана.

48.Момотюк Л. Є. Державне фінансування соціальних гарантій населення України : дис. канд. екон. наук : 08.04.01 / Л. Є. Момотюк. – Київ., 2004. – 214 с.

49.Мягкий В. О. Зарубіжний досвід та практика розробки та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіонів в Україні / В. О. Мягкий // Культура народів Причорномор'я. – Сімферополь : Кримський науковий центр НАН України і Міністерства освіти й науки України. 2009. – № 161. – С. 134–139.

50.Мягкий В.О. Механізм моніторингу реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / В. О. Мягкий / Держ. податк. адмін. України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2009. — 21 с.

51.Мягкий В.О. Моніторинг реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону: механізм формування / В.О. Мягкий // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2009. - № 3(46). – С. 10 – 16.

52.Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К. та ін.]; за ред. В. М. Тарасевича - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 280 с.

53.Національна економіка: Підручник / За ред. проф., к.е.н. П. В. Круша. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. – 416 с.

54.Ніколенко С. С. Проблеми оцінки ефективності функціонування економіки у транзитивний період / С. С. Ніколенко // Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку ХХІ ст.: У 2 т. Т.2 : Тези доповідей всеукр. наук.-практ. конф., Полтава, 22-23 листопада 2001 р / відповід. ред. О. Г. Онищенко. – Полтава : ПДТУ, 2001. – С.115-116.

55.Ніколенко С. С. Сучасні підходи до визначення ефективності суспільно - економічних систем / С. С. Ніколенко, І. О. Пінчук // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія: Економічні науки. – 2006. – № 1. – С. 3-7.

56.Новікова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення: моногр. / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко / НАН України. Ін-т економіки пром.-ті. - Донецьк, 2006. - 408 с.

57.Осійчук М. Соціально-економічна роль трудових відносин в Україні й інших державах із перехідними економіками / М. Осійчук // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Філософія. Політологія – 2004. – № 63. – С. 109 – 112.

58.Павлов О.В. Перспективи та напрями державного регулювання соціально-економічної сфери в умовах криз [Електронний ресурс] / О. В. Павлов. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=175.pdf>. – Назва з титулу екрана.

59.Панухник О.В. Методичне забезпечення стратегічного планування в регіонах України / О.В. Панухник // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 1. – С. 152 – 157.

60.Пехник А. В. Соціальна держава: етапи розвитку ідеї і практики (міжнародний досвід) / А. В. Пехник // Актуальні проблеми політики. – Одеса : Юридична література, 2003. – Вип. 17. – С. 133 – 141.

61.Пилипенко Г. М. Ринок і держава: напрями формування партнерства у соціальній сфері / Г. М. Пилипенко, Л. М. Піхоніна // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2008. – № 1 (26). – С. 24 – 25.

62.Пономаренко В. С. Якість життя населення й конкурентоспроможність країн світу / В. С. Пономаренко, В. М. Горбатов // Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики : монографія / під ред. В. С. Пономаренка, М. О. Кизима . – Х. : ІНЖЕК, 2006. – С. 32 – 62.

63.Попович О. С. Стратегічне управління : курс лекцій / О. С. Попович. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 260 с.

64.Присенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник / Г. В. Присенко, Є. І. Равікович. – К. : КНЕУ, 2005. – 378 с.

65. Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій: постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650. Кабінет Міністрів України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2011-%D0%BF>.

66. Про моніторинг та оцінку результативності реалізації державної регіональної політики: розпорядження голови Херсонської обласної державної адміністрації від 20 січня 2017 року № 14. Херсонська обласна державна адміністрація, 2017. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0B7sFTG7spXvTbV9NWDNWVfJjR1E>.

67. Регіональна політика і механізми її реалізації / За ред. акад. НАН України М.І. Долішного. - К.: Наукова думка, 2003 - 504 с.

68. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. 498 с.

69. Соколов М. О. Вдосконалення управління регіональним соціально-економічним розвитком в умовах транзитивної економіки . автореф. докт. дис. / М. О. Соколов. – Харків, –2006, 30 с.

70. Соколов М. О. Напрямки удосконалення регіональної економічної політики України / М. О. Соколов // Коммунальное хозяйство городов. Серия «Экономические науки». – К.: –2008. – С.8–14.

71. Соловйова Н. І., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Методологічна коректність прогностичного оцінювання параметрів соціально-економічного розвитку регіонів. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 11 (185). С. 268–277.

72. Україна в міжнародних рейтингах / Фонд підтримки винаходів Мінекономрозвитку [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.sfii.gov.ua/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%B2-%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%B0%D1%85/>

**Видові прояви соціально-економічного розвитку регіону
(суб'єкта господарювання)***

Класифікаційна ознака	Видові прояви	Характеристика
За масштабом поширення	Загальний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються в регіоні, як наслідок дії загальносистемних процесів
	Локальний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються на рівні окремих структурно-функціональних (бізнес-функцій) та організаційно-функціональних підрозділів (структурних одиниць) суб'єктів господарської діяльності всіх форм власності
Залежно від складності змін	Елементний	Сукупність соціально-економічних змін, що виникають та протікають в межах однієї структурної одиниці, та не мають істотного впливу на інші структурні елементи
	Інтегральний	Сукупність соціально-економічних змін, що виникають, протікають та впливають на декілька структурних елементів, у т.ч. аналогічні процеси
	Системний	Сукупність соціально-економічних змін, що виникають, протікають та впливають на декілька структурних елементів та чинять істотний вплив на усю регіональну економіку
За якістю змін	Прогресивний	Сукупність соціально-економічних змін, що забезпечують підвищення ефективності функціонування регіональної економіки, розвиток «від нижчого до вищого»
	Регресивний	Сукупність соціально-економічних змін, що призводять до погіршення показників ефективності функціонування регіональної економіки, розвиток «від вищого до нижчого» рівня
Залежно від перебігу змін	Еволюційний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються поступово, постійно, передбачувано для регіону
	Революційний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються стрибкоподібно, непередбачувано, різко змінюючи соціально-економічну систему
Залежно від об'єкту змін у соціально-економічній системі	Організаційний	Сукупність змін, що призводять до удосконалення (погіршення) системи управління регіональною економікою
	Техніко-технологічний	Сукупність змін техніко-технологічного характеру, що призводять до підвищення (зниження) рівня прогресивності технологічних процесів у регіоні
	Соціальний	Сукупність змін, що зумовлюють покращення (погіршення) соціально-психологічного клімату в регіоні
	Економічний	Сукупність змін, що призводять до удосконалення (погіршення) методів, способів, форм економічних розрахунків та економічної роботи в цілому

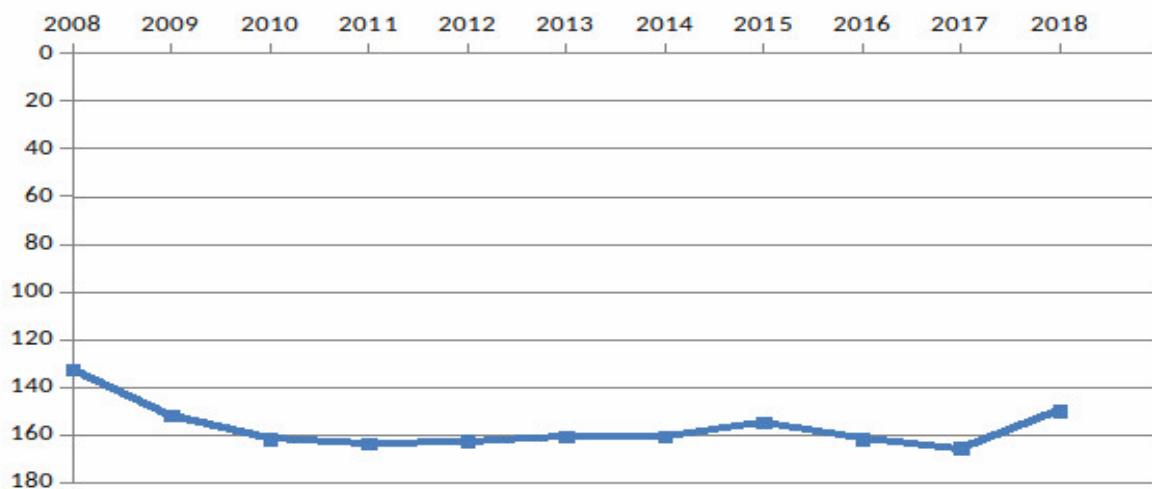
ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Класифікацій на ознака	Видові прояви	Характеристика
Залежно від кількісної (якісної) основи змін	Екстенсивний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються у регіоні за рахунок кількісного збільшення (зменшення) обсягів факторів виробництва
	Інтенсивний	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються у регіоні за рахунок якісного використання виробничих та природних факторів
Залежно від керованості змін	Керований	Сукупність соціально-економічних змін, що відбуваються під впливом осмислених дій управлінців
	Спонтанний	Сукупність соціально-економічних змін, що виникають випадковим чином і не є запланованим результатом осмислених дій управлінців
Залежно від траєкторії руху	Лінійний	Сукупність соціально-економічних змін, загальний напрямок яких може бути апроксимований у лінійну функцію
	Нелінійний	Сукупність соціально-економічних змін, загальний напрямок яких не може бути апроксимований у лінійну функцію
Залежно від спрямованості та циклічності змін	Спрямований	Сукупність соціально-економічних змін, що виникають та впливають на соціально-економічну систему в одному напрямку
	Циклічний	Сукупність соціально-економічних змін, що мають безперервно повторюваний характер та характеризуються коливанням ефективності діяльності
	Спіральний	Сукупність соціально-економічних змін, що мають безперервно повторюваний характер та характеризується циклічними коливаннями показників ефективності діяльності регіону, а також їх переходом на якісно новий рівень

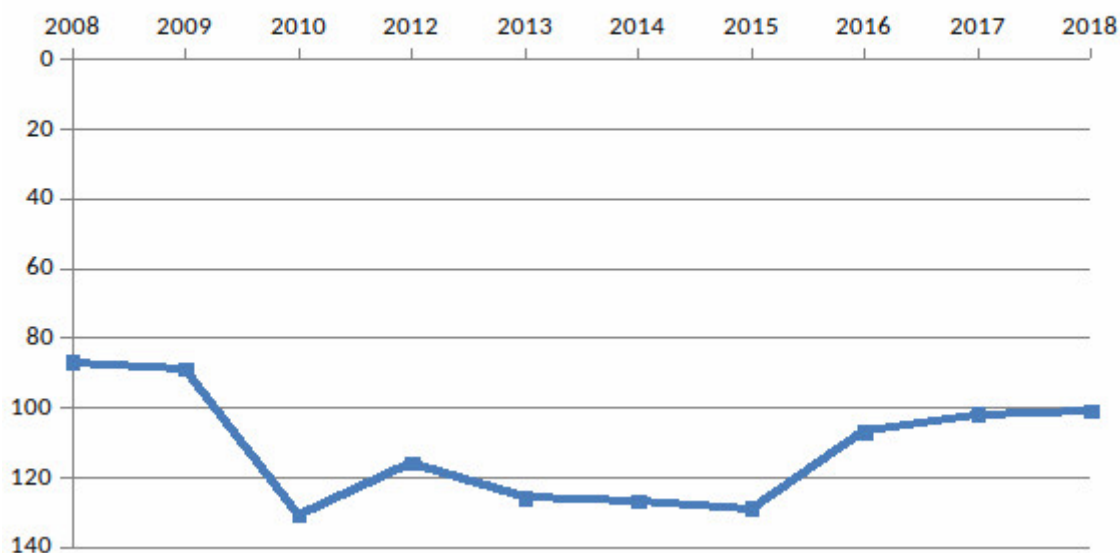
* Джерело: побудовано автором на підставі [68]

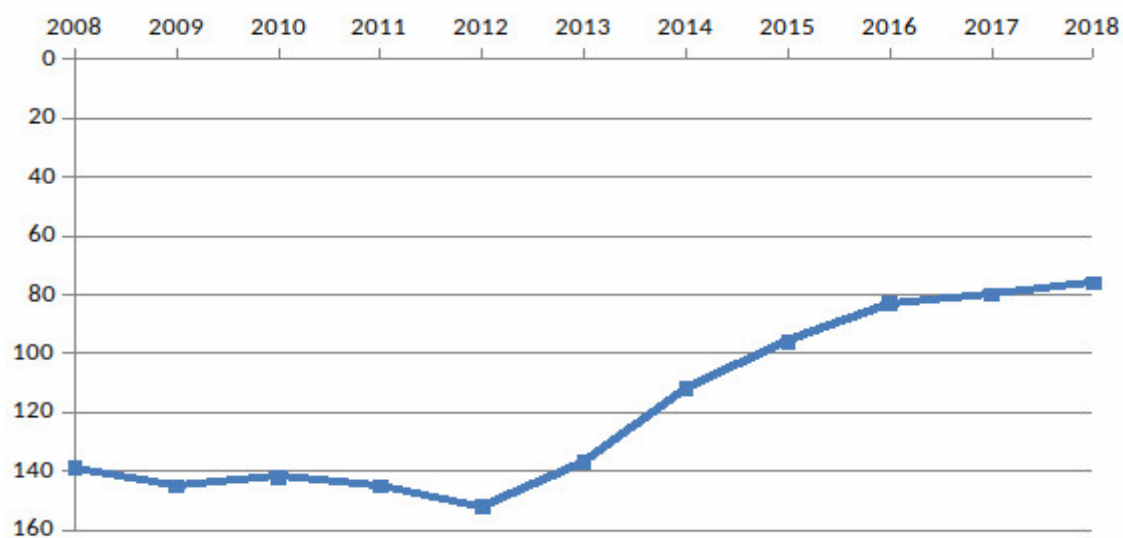
Україна в рейтингу економічної свободи

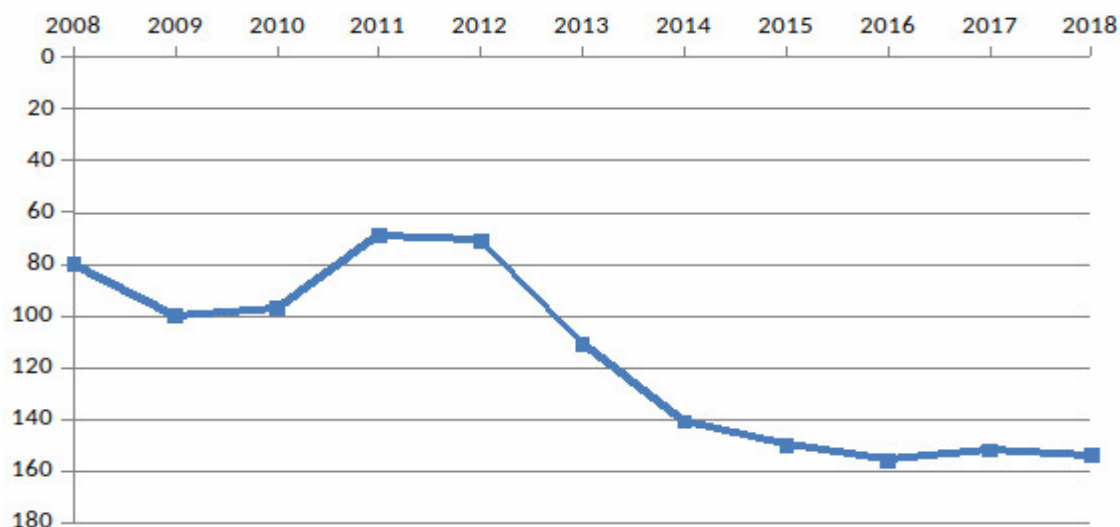
Україна в рейтингу свободи преси

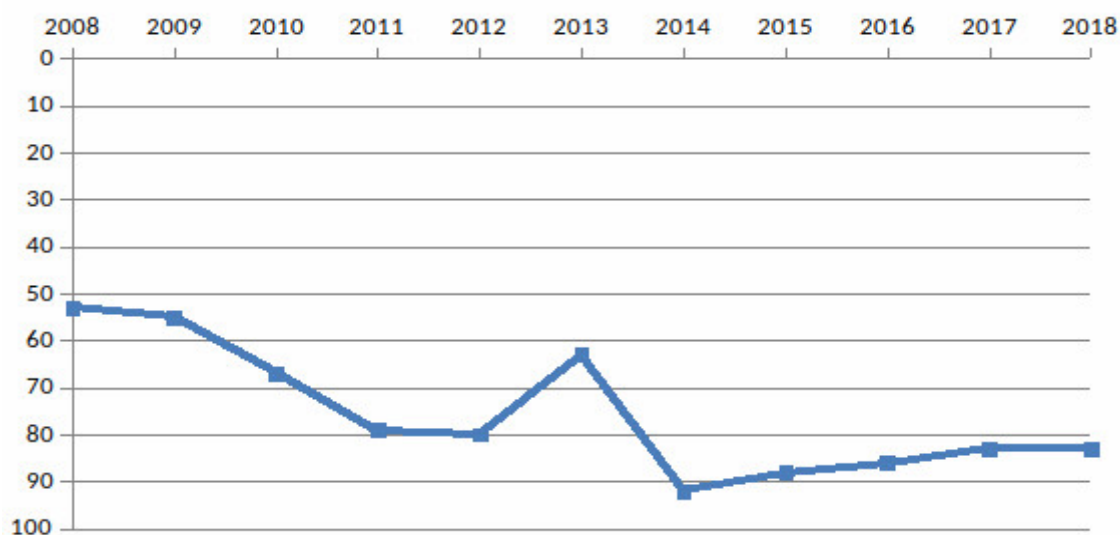
Україна в рейтингу легкості ведення бізнесу

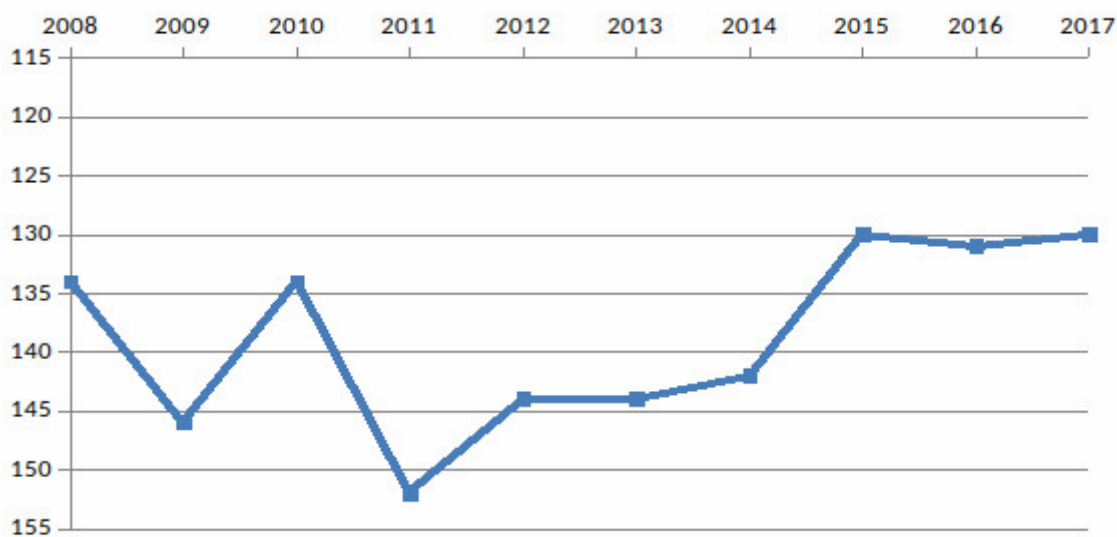
Місця України в рейтингу миру

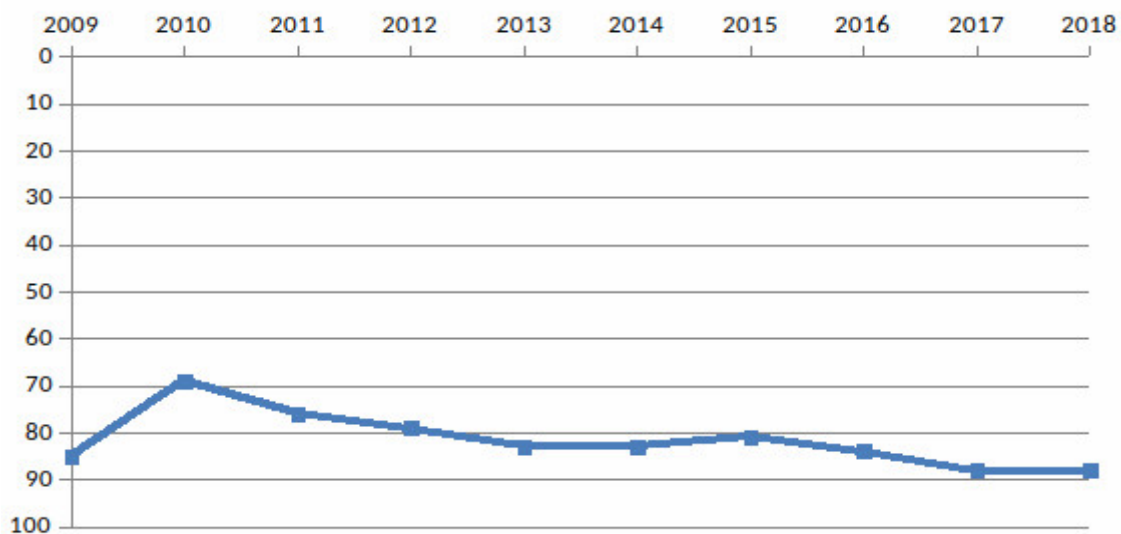
Місця України в рейтингу демократії

Місця України в рейтингу сприйняття корупції

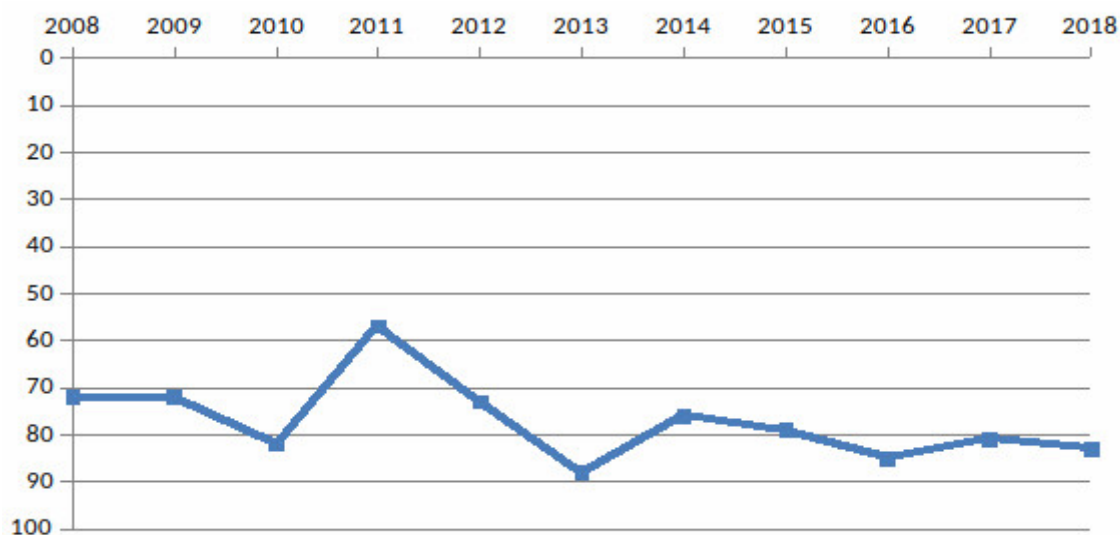
Україна в міжнародному рейтингу людського розвитку

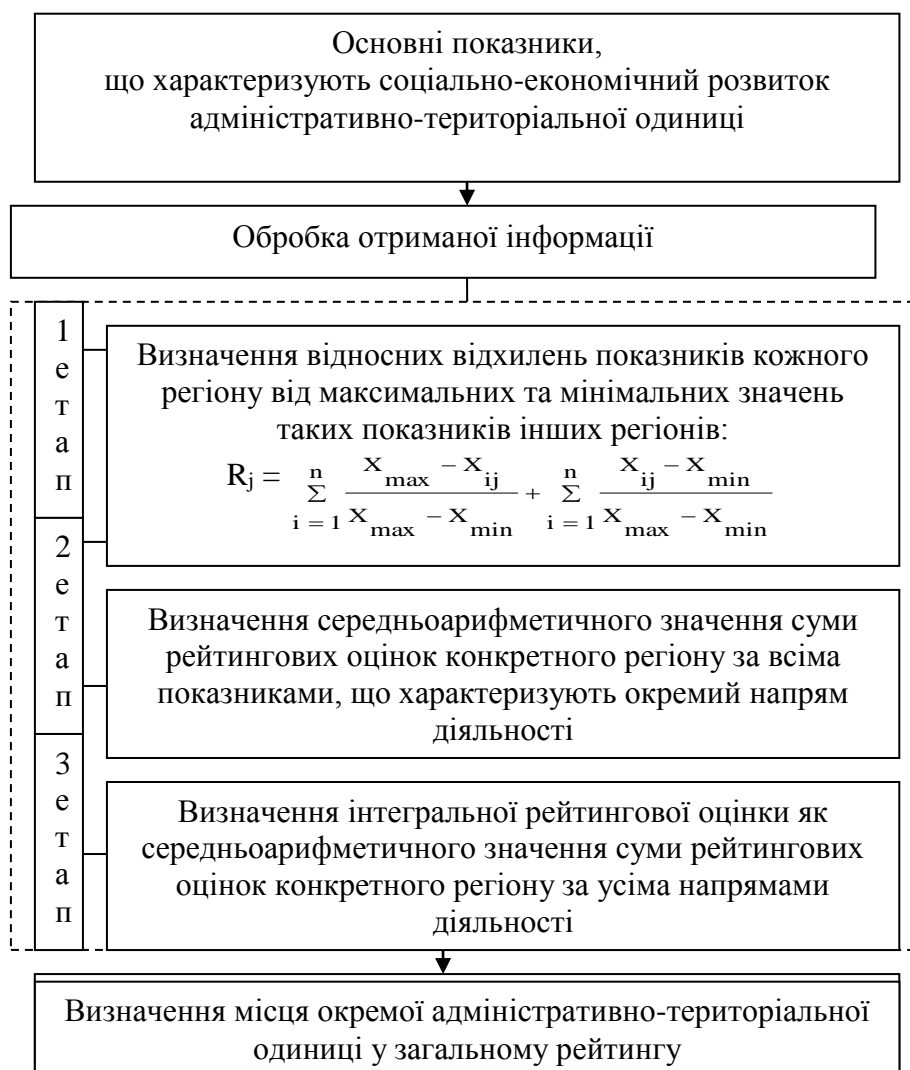

Україна в міжнародному рейтингу процвітання

Україна в міжнародному рейтингу конкурентоспроможності

Методичний підхід щодо визначення місця окремої адміністративно-територіальної одиниці у загальному рейтингу*

*Джерело: побудовано автором на підставі [65]

**Показники щоквартальної оцінки соціально-економічного розвитку
районів та міст обласного значення Херсонської області***

№ п/п	Найменування показника
Економічний розвиток	
1.	Урожайність зернових культур в сільськогосподарських підприємствах, всього, ц/га
2.	Урожайність озимої пшениці в сільськогосподарських підприємствах, ц/га
3.	Урожайність соняшнику в сільськогосподарських підприємствах, ц/га
4.	Приріст чисельності поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, всього, голів
5.	Приріст чисельності поголів'я корів в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, голів
6.	Приріст чисельності поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, голів
7.	Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення, грн
8.	Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення, грн
9.	Темп зростання (зменшення) обсягу прийнятого в експлуатацію житла, відсотків до відповідного періоду попереднього року
Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця	
10.	Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку року, грн
11.	Темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), відсотків до обсягу на початок року
12.	Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування, доларів США
13.	Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), відсотків до попереднього року
14.	Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одну особу населення, тис. грн

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

№ п/п	Найменування показника
Фінансова самодостатність	
15.	Темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанову) про зупинення провадження у справі, відсотків до початку року
Ефективність ринку праці	
16.	Середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн.
17.	Темп зростання (зменшення) середньомісячної заробітної плати, відсотків до відповідного періоду попереднього року
18.	Сума заборгованості з виплати заробітної плати, відсотків до фонду оплати праці за останній місяць звітного періоду
Відновлювана енергетика та енергоефективність	
19.	Частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості багатоквартирних будинків, які підлягають оснащенню
20.	Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону

*Джерело: складено автором на підставі [66]

Показники щорічної оцінки соціально-економічного розвитку районів та міст обласного значення Херсонської області*

№ п/п	Найменування показника
Економічний розвиток	
1.	Урожайність зернових культур в сільськогосподарських підприємствах, всього, ц/га
2.	Урожайність озимої пшениці в сільськогосподарських підприємствах, ц/га
3.	Урожайність соняшнику в сільськогосподарських підприємствах, ц/га
4.	Приріст чисельності поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, всього, голів
5.	Приріст чисельності поголів'я корів в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, голів
6.	Приріст чисельності поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах, до відповідного періоду минулого року, голів
7.	Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення, грн
8.	Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення, грн
9.	Темп зростання (зменшення) обсягу прийнятого в експлуатацію житла, відсотків до відповідного періоду попереднього року
10.	Загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення, кв. м.
11.	Кількість суб'єктів середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць
12.	Кількість суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємництва) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, од.
Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця	
13.	Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку року, грн
14.	Темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), відсотків до обсягу на початок року
15.	Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування, дол. США
Фінансова самодостатність	
16.	Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), відсотків до попереднього року
17.	Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одну особу населення, тис. грн
18.	Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення, тис. грн
19.	Темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанову) про зупинення провадження у справі, відсотків до початку року

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Е

№ п/п	Найменування показника
Ефективність ринку праці	
20.	Середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн
21.	Темп зростання (зменшення) середньомісячної заробітної плати, відсотків до відповідного періоду попереднього року
22.	Співвідношення прийнятих працівників до вибулих, відсотків
23.	Сума заборгованості з виплати заробітної плати, відсотків до фонду оплати праці за останній місяць звітного періоду
Відновлювана енергетика та енергоефективність	
24.	Частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побутовими приладами обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості багатоквартирних будинків, які підлягають оснащенню
25.	Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону
26.	Частка обсягу теплової енергії, виробленої в районі (місті) з альтернативних видів палива або відновлених джерел енергії за звітний період, відсотків до загального обсягу виробленої теплової енергії в районі (місті) за звітний період
27.	Рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів району (міста), відсотків до загальної кількості світочок
Доступність та якість послуг у сфері освіти	
28.	Частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання в сільській місцевості, що використовують у навчально-виховному процесі комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, відсотків до загальної кількості таких закладів
29.	Частка випускників шкіл звітного року з атестатом про повну загальну середню освіту, відсотків до загальної чисельності осіб, прийнятих на початковий цикл навчання до вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації
30.	Чисельність дітей у дошкільних навчальних закладах у розрахунку на 100 місць, осіб
31.	Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, відсотків до загальної кількості учнів, які того потребують
32.	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування з української мови та літератури
33.	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з іноземної мови 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування з іноземної мови
34.	Питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку
35.	Загальний коефіцієнт смертності на 1 тис. осіб наявного населення
36.	Кількість живонароджених на 1 тис. осіб наявного населення, проміле
37.	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. осіб населення, тис. відвідувань за зміну

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Е

№ п/п	Найменування показника
38.	Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу на 100 тис. осіб населення, осіб
Соціальний захист	
39.	Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування, відсотків до загальної кількості таких осіб
40.	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до первинного обліку на 10 тис. дитячого населення, осіб
41.	Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії, відсотків
42.	Темп зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення, відсотків до попереднього року
43.	Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів, відсотків

*Джерело: складено автором на підставі [66]

**Необхідні матеріали для подальшого оброблення та визначення
достовірності й обґрунтованості побудови моделі розвитку Херсонської області (Україна)
у динаміці 2004-2017 років**

Роки	Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року, %) (Y)	Реальний наявний дохід населення, у % до відповідного періоду попереднього року (X ₁)	Індекс капітальних інвестицій, у % до відповідного періоду попереднього року (X ₂)	Темп росту прямих іноземних інвестицій в економіці області, % до попереднього року (X ₃)	Індекси промислової продукції, % до попереднього року (X ₄)	Індекси сільсько-господарської продукції, % до попереднього року (X ₅)	Питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями (X ₆)	Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб (X ₇)
2004	111,2	121,8	140,0	144,0	97,7	140,2	13,3	535,1
2005	99,2	124,1	102,4	117,5	88,1	100,4	11,9	548,9
2006	104,0	109,6	123,3	116,8	81,2	106,0	11,7	553,0
2007	100,4	115,9	132,6	136,5	109,4	80,9	13,6	551,3
2008	109,8	104,1	132,8	110,8	101,2	141,8	12,7	553,6
2009	93,0	88,2	48,0	93,1	91,6	101,2	12,2	538,0

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Ж

Роки	Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року, %) (Y)	Реальний наявний дохід населення, у % до відповідного періоду попереднього року (X ₁)	Індекс капітальних інвестицій, у % до відповідного періоду попереднього року (X ₂)	Темп росту прямих іноземних інвестицій в економіці області, % до попереднього року (X ₃)	Індекси промислової продукції, % до попереднього року (X ₄)	Індекси сільськогосподарської продукції, % до попереднього року (X ₅)	Питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями (X ₆)	Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб (X ₇)
2010	101,8	118,1	79,1	103,3	100,5	102,9	17,7	534,9
2011	103,8	108,1	149,3	101,7	93,1	122,4	26,5	528,5
2012	100,2	111,3	87,9	133,4	104,7	83,6	26,1	523,4
2013	101,1	108,9	81,9	109,4	92,4	117,7	23,6	524,6
2014	99,7	85,2	86,1	75,7	96,4	105,1	24,2	499,8
2015	98,7	89,2	119,4	101,3	98,1	105,0	20,7	496,6
2016	102,8	102,9	135,8	95,4	102,0	103,7	18,1	496,9
2017	100,5	103,7	150,7	107,7	103,2	99,6	15,5	497,2

* Джерело: побудовано автором на підставі [14]

ДОДАТОК 3

Проміжні розрахунки для обчислення коефіцієнтів парної кореляції*

Роки	$Y^*_{x_1}$	$Y^*_{x_2}$	$Y^*_{x_3}$	$Y^*_{x_4}$	$Y^*_{x_5}$	$Y^*_{x_6}$	$Y^*_{x_7}$	Y^2	X_1^2	X_2^2	X_3^2	X_4^2	X_5^2	X_6^2	X_7^2
2004	13544,16	15568	16012,8	10864,24	15590,24	1478,96	59503,12	12365,44	14835,24	19600	20736	9545,29	19656,04	176,89	286332
2005	12310,72	10158,08	11656	8739,52	9959,68	1180,48	54450,88	9840,64	15400,81	10485,76	13806,25	7761,61	10080,16	141,61	301291,2
2006	11398,4	12823,2	12147,2	8444,8	11024	1216,8	57512	10816	12012,16	15202,89	13642,24	6593,44	11236	136,89	305809
2007	11636,36	13313,04	13704,6	10983,76	8122,36	1365,44	55350,52	10080,16	13432,81	17582,76	18632,25	11968,36	6544,81	184,96	303931,7
2008	11430,18	14581,44	12165,84	11111,76	15569,64	1394,46	60785,28	12056,04	10836,81	17635,84	12276,64	10241,44	20107,24	161,29	306473
2009	8202,6	4464	8658,3	8518,8	9411,6	1134,6	50034	8649	7779,24	2304	8667,61	8390,56	10241,44	148,84	289444
2010	12022,58	8052,38	10515,94	10230,9	10475,22	1801,86	54452,82	10363,24	13947,61	6256,81	10670,89	10100,25	10588,41	313,29	286118
2011	11220,78	15497,34	10556,46	9663,78	12705,12	2750,7	54858,3	10774,44	11685,61	22290,49	10342,89	8667,61	14981,76	702,25	279312,3
2012	11152,26	8807,58	13366,68	10490,94	8376,72	2615,22	52444,68	10040,04	12387,69	7726,41	17795,56	10962,09	6988,96	681,21	273947,6
2013	11009,79	8280,09	11060,34	9341,64	11899,47	2385,96	53037,06	10221,21	11859,21	6707,61	11968,36	8537,76	13853,29	556,96	275205,2
2014	8494,44	8584,17	7547,29	9611,08	10478,47	2412,74	49830,06	9940,09	7259,04	7413,21	5730,49	9292,96	11046,01	585,64	249800
2015	8804,04	11784,78	9998,31	9682,47	10363,5	2043,09	49014,42	9741,69	7956,64	14256,36	10261,69	9623,61	11025	428,49	246611,6
2016	10578,12	13960,24	9807,12	10485,6	10660,36	1860,68	51081,32	10567,84	10588,41	18441,64	9101,16	10404	10753,69	327,61	246909,6
2017	10421,85	15145,35	10823,85	10371,6	10009,8	1557,75	49968,6	10100,25	10753,69	22710,49	11599,29	10650,24	9920,16	240,25	247207,8
Разом	152226,3	161019,7	158020,7	138540,9	154646,2	25198,74	752323,1	145556,1	160735	188614,3	175231,3	132739,2	167023	4786,18	3898393

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ 3

Роки	X ₁ *X ₂	X ₁ *X ₃	X ₁ *X ₄	X ₁ *X ₅	X ₁ *X ₆	X ₁ *X ₇	X ₂ *X ₃	X ₂ *X ₄	X ₂ *X ₅	X ₂ *X ₆	X ₂ *X ₇	X ₃ *X ₄	X ₃ *X ₅	X ₃ *X ₆	X ₃ *X ₇	X ₄ *X ₅	X ₄ *X ₆	X ₄ *X ₇	X ₅ *X ₆	X ₅ *X ₇	X ₆ *X ₇
2004	17052,0	17539,2	11899,9	17076,4	1619,9	65175,2	20160,0	13678,0	19628,0	1862,0	74914,0	14068,8	20188,8	1915,2	77054,4	13697,5	1299,4	52279,3	1864,7	75021,0	7116,8
2005	12707,8	14581,8	10933,2	12459,6	1476,8	68118,5	12032,0	9021,4	10281,0	1218,6	56207,4	10351,8	11797,0	1398,3	64495,8	8845,2	1048,4	48358,1	1194,8	55109,6	6531,9
2006	13513,7	12801,3	8899,5	11617,6	1282,3	60608,8	14401,4	10012,0	13069,8	1442,6	68184,9	9484,2	12380,8	1366,6	64590,4	8607,2	950,0	44903,6	1240,2	58618,0	6470,1
2007	15368,3	15820,4	12679,5	9376,3	1576,2	63895,7	18099,9	14506,4	10727,3	1803,4	73102,4	14933,1	11042,9	1856,4	75252,5	8850,5	1487,8	60312,2	1100,2	44600,2	7497,7
2008	13824,5	11534,3	10534,9	14761,4	1322,1	57629,8	14714,2	13439,4	18831,0	1686,6	73518,1	11213,0	15711,4	1407,2	61338,9	14350,2	1285,2	56024,3	1800,9	78500,5	7030,7
2009	4233,6	8211,4	8079,1	8925,8	1076,0	47451,6	4468,8	4396,8	4857,6	585,6	25824,0	8528,0	9421,7	1135,8	50087,8	9269,9	1117,5	49280,8	1234,6	54445,6	6563,6
2010	9341,7	12199,7	11869,1	12152,5	2090,4	63171,7	8171,0	7949,6	8139,4	1400,1	42310,6	10381,7	10629,6	1828,4	55255,2	10341,5	1778,9	53757,5	1821,3	55041,2	9467,7
2011	16139,3	10993,8	10064,1	13231,4	2864,7	57130,9	15183,8	13899,8	18274,3	3956,5	78905,1	9468,3	12448,1	2695,1	53748,5	11395,4	2467,2	49203,4	3243,6	64688,4	14005,3
2012	9783,3	14847,4	11653,1	9304,7	2904,9	58254,4	11725,9	9203,1	7348,4	2294,2	46006,9	13967,0	11152,2	3481,7	69821,6	8752,9	2732,7	54800,0	2182,0	43756,2	13660,7
2013	8918,9	11913,7	10062,4	12817,5	2570,0	57128,9	8959,9	7567,6	9639,6	1932,8	42964,7	10108,6	12876,4	2581,8	57391,2	10875,5	2180,6	48473,0	2777,7	61745,4	12380,6
2014	7335,7	6449,6	8213,3	8954,5	2061,8	42583,0	6517,8	8300,0	9049,1	2083,6	43032,8	7297,5	7956,1	1831,9	37834,9	10131,6	2332,9	48180,7	2543,4	52529,0	12095,2
2015	10650,5	9036,0	8750,5	9366,0	1846,4	44296,7	12095,2	11713,1	12537,0	2471,6	59294,0	9937,5	10636,5	2096,9	50305,6	10300,5	2030,7	48716,5	2173,5	52143,0	10279,6
2016	13973,8	9816,7	10495,8	10670,7	1862,5	51131,0	12955,3	13851,6	14082,5	2458,0	67479,0	9730,8	9893,0	1726,7	47404,3	10577,4	1846,2	50683,8	1877,0	51528,5	8993,9
2017	15627,6	11168,5	10701,8	10328,5	1607,4	51559,6	16230,4	15552,2	15009,7	2335,9	74928,0	11114,6	10726,9	1669,4	53548,4	10278,7	1599,6	51311,0	1543,8	49521,1	7706,6
Разом	168471	166914	144836	161043	26162	788136	175716	153091	171475	27531	826672	150585	166861	26991	818129	146274	24157	716284	26598	797248	129800

* Джерело: розраховано автором

ДОДАТОК І

Проміжні розрахунки для обчислення коефіцієнтів парної кореляції (фінансова група)*

Роки	$Y \cdot X_8$	$Y \cdot X_9$	$Y \cdot X_{10}$	$Y \cdot X_{11}$	X_8^2	X_9^2	X_{10}^2	X_{11}^2
2010	17954018	31364651, 3	75788288	3892679,3	31104824863,4	94926041340,5	554253746116,8	1462182882,3
2011	21816248	40583910, 8	88103685,8	4608107,6	44173866905,6	152866767931,2	720432750845,6	1970836114,8
2012	20401131	47067887, 9	95445560,1	9800221,3	41454629536,8	220655103912,4	907352455050,3	9566131003,6
2013	19785927	43338456, 1	99966790,3	13160116	38301034142,3	183757283028,6	977708037197,4	16944046662,5
2014	15172336	34961240, 7	104819585	14355105	23158721964,0	122965521427,4	1105336612230,0	20731104289,0
2015	12000212	49477619, 1	130203984	16847152	14782352939,3	251294671849,0	1740260409234,5	29135246790,3
2016	22154500	107295896	205359530	44412807	46444861814,5	1089381497743, 4	3990648671856,6	186650957773, 4
2017	27084016	145697202	295278829	59271212	72626315353,3	2101697936507, 6	8632418682364,8	347820750026, 9

Разом	15636838 9	499786864	109496625 2	16634740 1	312046607519, 1	4217544823740, 0	18628411364896, 1	614281255542, 7
-------	---------------	-----------	----------------	---------------	--------------------	---------------------	----------------------	--------------------

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ І

Роки	$X_8 * X_9$	$X_8 * X_{10}$	$X_8 * X_{11}$	$X_9 * X_{10}$	$X_9 * X_{11}$	$X_{10} * X_{11}$
2010	54338364816	131301049892	6743955996	229375486958	11781308617	28467882605
2011	82174912600	178393667069	9330565483	331858744248	17357285127	37680961820
2012	95640867772	193943187257	19913824767	447450500340	45943613600	93165725733
2013	83893348790	193512864983	25474978110	423864332671	55799569696	128710258350
2014	53364073326	159994322647	21911318542	368670981874	50489712305	151376512652
2015	60948556431	160390596905	20753011854	661300361765	85565952817	225173081212
2016	224935931158	430517277371	93107346334	2085027296492	450925825313	863051792617

2017	390689873319	791795908986	158936904078	4259429132149	854993656471	1732782254251
Разом	1045985928212	2239848875110	356171905164	8806976836494	1572856923946	3260408469239

* Джерело: розраховано автором

ДОДАТОК К

Розрахунок комплексного коефіцієнту оцінювання результатів діяльності районних державних адміністрацій Херсонської області за I півріччя 2019 року (за 9 показниками)*

Райони	Урожайність зернових культур в сільсько-господарських підприємствах	Урожайність озимої пшениці в сільсько-господарських підприємствах	Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), відсотків до попереднього року	Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одну особу населення	Темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків, відсотків до початку року	Середньомісячна заробітна плата одного працюючого	Темп зростання (зменшення) середньомісячної заробітної плати, відсотків до відповідного періоду попереднього року	Сума заборгованості з виплати заробітної плати, відсотків до фонду оплати праці за останній місяць звітного періоду	Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону
	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт	коефіцієнт
Бериславський	0,408602	0,407	0,733	0,4240363	1	0,3329	0,4113	0,02703	0,318486
Білозерський	0,688172	0,725	0,5889	0,5283447	0,1676511	0,1888	0,303	0	0,447661

Великолепетиський	0,231183	0,26	0,6577	0,0623583	0,0479425	0,7673	0,5758	0	0,265033
Великоолександрівський	0,311828	0,388	0,6737	0,2743764	0,023922	0,4321	0,7359	0,2027	0,348552
Верхньорогачицький	0,634409	0,601	0,6667	0,7358277	0,0228391	0,7603	0,6537	0	0,678174
Високопільський	1	1	0	0,2029478	0,0093522	0,0319	0,5281	0	0,824053
Генічеський	0,172043	0,333	0,6475	0,1587302	0,0205749	0,4609	0,3983	0,22973	0,085746
Голопристанський	0,252688	0,209	0,5736	1	0,0226423	0,745	1	0	0,694878
Горностаївський	0,349462	0,322	1	0,4058957	0	1	0,9048	0	0
Іванівський	0	0,217	0,7119	0,1723356	0,0086631	0,3028	0,5758	0	0,089087
Каланчацький	0,064516	0	0,608	0,0238095	0,0284505	0,1221	0	0	0,653675
Каховський	0,016129	0,229	0,6571	0,0306122	0,0187045	0,5118	0,7316	0	0,635857
Нижньосірогозький	0,5	0,481	0,5851	0	0,0198858	0,2601	0,9481	0	0,5902
Нововоронцовський	0,327957	0,337	0,7068	0,8594104	0,1027761	0,4685	0,4286	0	0,697105
Новотроїцький	0,27957	0,368	0,6444	0,2902494	0,0297303	0,4589	0,3117	1	0,393096
Скадовський	0,322581	0,271	0,5704	0,414966	0,0337665	0,5489	0,3723	0,2027	1
Олешківський	0,462366	0,713	0,6023	0,600907	0,1304391	0	0,8831	0	0,321826
Чаплинський	0,370968	0,55	0,6737	0,2619048	0,0403623	0,3987	0,5281	0	0,595768

*Джерело: розраховано автором